

ΚΕΙΜΕΝΑ

Κείμενο Ι: Γιώργος Παγουλάτος, «Πατριωτισμός και ανοιχτή κοινωνία»

«Το ερώτημα δεν είναι πώς θα απαλλαγούμε από τον πατριωτισμό και τον εθνικισμό αλλά πώς θα τους καταστήσουμε ασφαλείς. Ένας πατριωτισμός του πολίτη (civic patriotism), που αποφεύγει τους αποκλεισμούς αλλά ανταποκρίνεται στην ανάγκη μιας παραδοσιακής ταυτότητας, μπορεί να παράσχει μια εναλλακτική στις πολλές παθολογικές εκδοχές ενός εθνικισμού του αίματος (blood kinship)». Έτσι απαντά ο Μπέντζαμιν Μπάρμπερ στο δίλημμα «κοσμοπολιτισμός ή πατριωτισμός;» που θέτει η Μάρθα Νούσμπאουμ στο συλλογικό έργο «Για την αγάπη της πατρίδας: συζητώντας τα όρια του πατριωτισμού».

Κάτι παρόμοιο λέει και το δαιμονοποιημένο πλέον επιστημονικό σύγγραμμα της Θάλειας Δραγώνα, που βρέθηκε πρόσφατα βορά των καθ' ημάς πατριδοκαπήλων: «η καλλιέργεια της εθνικής αυτογνωσίας στις νέες γενιές (πρέπει) να οδηγεί σε μια εθνική ταυτότητα αρκετά ανθεκτική, ώστε να μη φοβούνται την αλλοίωση ή παρακμή της από τη συνεργασία των λαών και την αλληλεπίδραση των πολιτισμών, και αρκετά ανεκτική, ώστε να μην την υπερασπίζονται αμυντικά απορρίπτοντας τις ετερότητες, τις διαφορές και τους άλλους». (...)

Ο σύγχρονος πατριωτισμός μπορεί να συνυπάρξει με την ελευθερία, τα δικαιώματα και τον κοσμοπολιτισμό της ανοιχτής κοινωνίας χωρίς να χάνει τίποτα από τη δύναμή του. Ο πατριωτισμός δεν κινδυνεύει αλλά αντίθετα εμπλουτίζεται από την επιστημονική γνώση και κριτική. Είναι ισχυρά εμπεδωμένος, γιατί ανταποκρίνεται στην εγγενή ανθρώπινη ανάγκη του ανήκειν σε μια ευρύτερη κοινότητα. Μια κοινότητα συνεκτικότερη από το σύνολο της ανθρωπότητας και περιεκτικότερη από τη στενή τοπική προέλευση. Ο πατριωτισμός είναι εγγενής στις ανθρώπινες κοινωνίες, αναβλύζει αυθόρμητα σαν τη μητρική αγάπη, ισχυρότερος από κάθε εκλογίκευση, επικρατέστερος κάθε εμποδίου. Αυτό που αλλάζει δεν είναι η ίδια η ύπαρξη, αλλά το φορτίο και περιεχόμενο της εθνικής ταυτότητας, καθώς εξελίσσονται οι ιστορικές συνθήκες.

Ο πατριωτισμός δεν απειλείται για έναν ακόμα λόγο: γιατί, όπως γράφει στο παραπάνω συλλογικό έργο ο Τσαρλς Τέιλορ, «στον σύγχρονο κόσμο δεν μπορούμε να κάνουμε χωρίς πατριωτισμό: οι κοινωνίες που προσπαθούμε να οικοδομήσουμε - ελεύθερες, δημοκρατικές και έως ένα βαθμό κοινωνίες εθελουσίας ισότητας-χρειάζονται ισχυρή ταύτιση από πλευράς των πολιτών τους». Ο πατριωτισμός κατά Τέιλορ δίνει επίσης μια απάντηση σε όσους στενόμυαλα επιχειρηματολογούν εναντίον της (υπό προϋποθέσεις) απονομής ιθαγένειας στα γεννημένα στην Ελλάδα παιδιά μεταναστών: «μια δημοκρατία πολιτών, λέει ο Τέιλορ, είναι εξαιρετικά ευάλωτη απέναντι στην αποξένωση που δημιουργούν οι μεγάλες ανισότητες και στην αίσθηση εγκατάλειψης και αδιαφορίας που εύκολα εισπράττουν οι εγκαταλειμμένες μειονότητες». Για να λειτουργήσουν οι σύγχρονες δημοκρατίες χρειάζονται την κινητοποίηση και συμμετοχή των πολιτών, απαιτούν μια κοινή ταυτότητα, και αυτή είναι η λειτουργία του πατριωτισμού. Πρόκειται όμως τότε όχι για έναν εθνικιστικό πατριωτισμό «του αίματος», αλλά για έναν σύγχρονο «συνταγματικό πατριωτισμό» του πολίτη. Τότε, η επιλογή, όπως γράφει ο Τέιλορ, είναι μία: «να είμαστε κοσμοπολίτες και πατριώτες ταυτόχρονα, δηλαδή να προωθούμε ένα είδος πατριωτισμού που είναι ανοιχτός σε αισθήματα οικουμενικής αλληλεγγύης, ενάντια σε έναν κλειστό πατριωτισμό που στηρίζεται στις διακρίσεις και στους αποκλεισμούς».

Η δημοκρατία λοιπόν εντείνει την ανάγκη της πατρίδας. Όμως τα δημοκρατικά κεκτημένα της πατρίδας βρίσκονται υπό επίθεση όποτε οι πατριδοκάπηλοι

εξαπολύουν κυνήγια μαγισσών, εκστρατεύοντας κατά υποτιθέμενων και ανύπαρκτων ανθελλήνων, εργαζόμενοι για να μετατρέψουν τη φιλελεύθερη δημοκρατία μας σε μια τυραννία της πλειοψηφίας και του αγανακτισμένου όχλου. [...]

Πηγή: εφημερίδα Καθημερινή, 10-01-2010, Γιώργος Παγουλάτος

Κείμενο II: I.M. Παναγιωτόπουλος, «Πνευματική ελευθερία και φανατισμός»

[...] Ο αρχαίος Έλληνας μπόρεσε να διεισδύσει στα σπλάχνα των κοσμικών προβλημάτων, να τα κρίνει όλα από την αρχή. Πραγματοποίησε ηρωική έξοδο από το κέλυφος του δογματισμού, αρνήθηκε την αυθεντία, λυτρώθηκε από τη σύμβαση και το συμβιβασμό και αναζήτησε ερμηνείες περισσότερο σύμφωνες με την πραγματικότητα. Είναι φυσικό πως λαθεύτηκε σε πολλά. Άοπλος, χωρίς μέσα, με μόνη την πνευματική του ρώμη, έβαλε, όμως, τον θεμέλιο λίθο των μελλοντικών εξελίξεων. Ο Σωκράτης είναι το τέλειο πρότυπο του ελεύθερου στοχασμού. Ήδη στον «Κρίτωνα», τον ακούμε, δεσμώτης και μελλοθάνατος, να βεβαιώνει πως σε τίποτε άλλο δεν πειθεται παρά μόνο στο λόγο που, όταν συλλογίζεται, του φαίνεται ο σωστότερος. Ο Σωκράτης είναι ο αιώνιος συζητητής, ο στοχαστής που ένιωσε τη σημασία της θέσης και της άρσης. Φυσικά, ξεκινάει από το τίποτε και η αλήθεια είναι η αδιάκοπη μέριμνά του.

Σήμερα, στη θέση του φιλοσοφικού στοχασμού ο άνθρωπος υιοθετεί το δόγμα. Το δόγμα δεν έχει κοσμική προέλευση, έρχεται από μακριά και δεν επιδέχεται αντίρρηση. Ή το πιστεύεις ή δεν το πιστεύεις. Το δόγμα δεν κατοχυρώνεται από τους αυστηρούς κανόνες της λογικής. Δεν ευνοεί τις αποδείξεις. Μερικοί κατά καιρούς το αμφισβητούν, αλλ' αυτοί ονομάζονται «αιρετικοί» και καταδιώκονται. Για τούτο και κατά κανόνα οι απολυταρχίες ευνοούν την κοινωνική αθλιότητα και την παιδευσιά. Ο παιδευτος, γεμάτος δεισιδαιμονίες και προλήψεις, υποτάσσεται εύκολα στην εξουσία. Κι αν καμιά φορά εξεγερθεί, η εξέγερσή του είναι απόρροια στυγνής απόγνωσης. Αφώτιστα, απαίδευτα, άβουλα πλάσματα που αντιδρούν χωρίς σκοπό.

Φυσικά, με το πέρασμα του καιρού, αναπτύσσεται η κριτική σκέψη. Και είναι η παιδεία που προικίζει τον κάτοχό της με την αρετή της προσωπικής ευθύνης. Τον αναγκάζει ν' αναρωτηθεί για πολλά και ν' απαιτήσει πειστική απόκριση –ενώ το καθησυχαστικό είναι να μην αναρωτιέται ο άνθρωπος. Η ουσία της ανθρωπιστικής παιδείας είναι ο αντιδογματισμός. Η παιδεία προκαλεί αναστάτωση στον εσωτερικό κόσμο του ανθρώπου και του δημιουργεί ώρες γόνιμης περισυλλογής, που σιγά σιγά τον μεταμορφώνουν σ' έναν αυτόφωτο πνευματικό οργανισμό.

Η πνευματική ζωή είναι πολύ ευαίσθητη και συνάμα πολύ ανθεκτική, η ταλαιπωρία την πεισματώνει. Δεν θα υποστηρίξω ότι η ελευθερία είναι απεριόριστη. Αλλά, η ελευθερία του πνεύματος μπορεί και πρέπει να είναι, αρκεί πάντα να υπηρετεί τον Άνθρωπο. Κι εδώ βρίσκεται το κρίσιμο σημείο, όπου οι καιροί μας κρίνουν και κρίνονται.

I.M. Παναγιωτόπουλος (κείμενο διασκευασμένο)

Κείμενο III: Μπρεχτ Μπ., «Η Εβραία», θεατρικό μονόπρακτο

«Η Εβραία» του Μπέρτολτ Μπρεχτ, είναι ένα από τα εικοσιτέσσερα μονόπρακτα που ο συγγραφέας έγραψε εξόριστος από τη Γερμανία ανάμεσα στο 1935 και το 1939 με γενικό τίτλο «Τρόμος και αθλιότητα του τρίτου Ράιχ».

«Η Εβραία»

– Ναι, φεύγω, Φριτς, τώρα. Ίσως έμεινα πιο πολύ απ' όσο έπρεπε... Συγχώρεσέ με, αλλά...

(Σταματάει, σκέφτεται και ξαναρχίζει)

– Φριτς, μην προσπαθήσεις να με κρατήσεις άλλο, δεν μπορείς πια... είναι ολοφάνερο πως αν μείνω, θα σε καταστρέψω, Ξέρω πως δεν είσαι δειλός, δε φοβάσαι την αστυνομία, όμως υπάρχουν και χειρότερα. Δε θα σε πάνε βέβαια σε στρατόπεδο συγκεντρώσεως, αλλά αύριο μεθαύριο, δε θα σ' αφήσουν να μπεις στην κλινική σου... Εσύ δε θα πεις τίποτε, μα θ' αρρωστήσεις. Δε θέλω να σε βλέπω καθισμένο όλη μέρα εδώ μέσα, να ξεφυλλίζεις περιοδικά... φεύγω από καθαρό εγωισμό, και τίποτε άλλο. Μην πεις τίποτα...

(Σταματάει πάλι. Ξαναρχίζει)

– Μην πεις πως δεν έχεις αλλάξει. Έχεις!... Την περασμένη βδομάδα ανακάλυψες, «κρίνοντας εντελώς αντικειμενικά», ότι το ποσοστό των Εβραίων ανάμεσα στους επιστήμονες «δεν είναι και τόσο μεγάλο». Όλα αρχίζουν με κάτι τέτοιες «αντικειμενικές διαπιστώσεις» ...και γιατί μου λες ολοένα ότι ποτέ δεν ήμουν τόσο φανατική Εβραία όπως τώρα; Και βέβαια είμαι! Ο φανατισμός, βλέπεις, είναι κολλητικός!... Ω, Φριτς, τι κακό μας βρήκε!

(Σταματάει πάλι. Ξαναρχίζει)

– Δε στο είπα πως θέλω να φύγω, πως ήθελα να φύγω από καιρό, γιατί δεν μπορώ να μιλήσω όταν σε κοιτάω, Φριτς. Τότε, τα λόγια μού φαίνονται τόσο άχρηστα και μάταια... «Αυτοί» έχουν αποφασίσει για όλα και για όλους, το ξέρεις. Όμως, τι τους έχει πιάσει; Τι θέλουν, πραγματικά; Τι τους έκανα εγώ; Ποτέ μου δεν ανακατεύτηκα στην πολιτική. Ψήφισα εγώ τον Τέλμαν και τους άλλους κομμουνιστές; Είμαι μια αστή νοικοκυρά με υπηρεσία και λοιπά... και ξαφνικά, σου λένε πως μονάχα οι ξανθές γυναίκες έχουν το δικαίωμα να είναι νοικοκυρές και αστές!... Τον τελευταίο καιρό, σκέφτηκα πολλές φορές κάτι που μου είχες πει πριν αρκετά χρόνια: πως υπάρχουν άνθρωποι «χρήσιμοι» και άλλοι «λιγότερο χρήσιμοι», και πως οι πρώτοι έχουν δικαίωμα να παίρνουν ινσουλίνη, όταν είναι άρρωστοι, ενώ οι δεύτεροι δεν έχουν. Κι εγώ, η ανόητη, συμφωνούσα μαζί σου!... Τώρα, φτιάξανε κι άλλες κατηγορίες τέτοιου είδους, κι εγώ ανήκω στην κατηγορία των άχρηστων. Καλά να πάθω!

(Σταματάει πάλι. Ξαναρχίζει)

– Ναι, φτιάχνω τις βαλίτσες μου, μην κάνεις πως δεν κατάλαβες τίποτε, όλες αυτές τις μέρες... Φριτς, μπορώ να υπομείνω τα πάντα, εκτός από ένα: να μην κοιταγόμαστε στα μάτια, τις τελευταίες ώρες που μας μένουν. Αυτό δεν πρέπει να το καταφέρουν οι ψεύτες που αναγκάζουν όλο τον κόσμο να λέει ψέματα ... πριν δέκα χρόνια, άμα έλεγε κανένας ότι δε φαίνομαι πως είμαι Εβραία, εσύ απαντούσες αμέσως: «Πώς, φαίνεται!» και χαιρόμουνα γι' αυτό. Ήταν τίμιο και ξεκάθαρο... Γιατί, λοιπόν, τώρα να κρυβόμαστε πίσω από το δάχτυλό μας; Φεύγω, επειδή, αν μείνω, θα σε πάψουν από αρχίατρο. Κι επειδή σου έχουν κιόλας κόψει την καλημέρα στην Κλινική, κι επειδή δεν κλείνεις μάτι, τις νύχτες... Μη μου πεις να μείνω. Φεύγω βιαστικά επειδή δε θέλω να μου πεις εσύ, μια μέρα, να φύγω. Γιατί αυτό θα γίνει αργά ή γρήγορα. Είναι ζήτημα χρόνου. Ο χαρακτήρας είναι ζήτημα χρόνου, αντέχει περισσότερο ή λιγότερο, όπως και τα γάντια, τα καλά κρατάνε πολύ, αλλά όχι για πάντα... Μη νομίζεις πως είμαι θυμωμένη. Όχι, είμαι! Γιατί πρέπει εγώ να δείχνω πάντα «κατανόηση»; Τι καλό υπάρχει στο σχήμα της μύτης μου ή στο χρώμα των μαλλιών μου; Πρέπει να παρατήσω την πόλη που γεννήθηκα, για να μην είναι «αυτοί» υποχρεωμένοι να μου δίνουν και 'μένα βούτυρο!... Τι είδους άνθρωποι είσατε; Ναι

και εσύ! Βρήκατε τη θεωρία των κβάντα, κι όμως κάθεστε και σας διατάζουν αυτοί οι κανίβαλοι... Σας τάζουν πως θα κατακτήσετε τον κόσμο, αλλά δε σας επιτρέπουν να κρατήσετε τη γυναίκα που θέλετε. Απ' τη μια τεχνητή αναπνοή και απ' την άλλη, θηλιά στο λαιμό!... Είσαστε τέρατα ή ποδογλύφτες τεράτων!... Ναι, είμαι παράλογη, αλλά τι χρησιμεύει η λογική σ' ένα τέτοιο κόσμο; Κάθεσαι εκεί και βλέπεις τη γυναίκα σου να φεύγει και δε λες λέξη. Οι τοίχοι έχουν αυτιά, ε; Μα τι να τα κάνουν, αφού δε μιλάει κανένας σας; Οι μισοί ακούνε και οι άλλοι μισοί σωπαίνουν...».

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

Να αποδώσετε με λίγα λόγια (90 - 100 λέξεις) το περιεχόμενο του **κειμένου ΙΙ** χωρίς δικά σας σχόλια.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β

Ερώτημα 1ο

Να επαληθεύσετε ή να διαψεύσετε, σύμφωνα με τα **Κείμενα Ι και ΙΙ**, τις παρακάτω διαπιστώσεις, γράφοντας στο τετράδιό σας, δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί σε κάθε πρόταση, τη λέξη **Σωστό**, αν η πρόταση είναι σωστή, ή τη λέξη **Λάθος**, αν η πρόταση είναι λανθασμένη. Για την τελευταία (ζ) διαπίστωση να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορά στο κείμενο.

Κείμενο Ι:

α. Η ελευθερία, τα δικαιώματα και ο κοσμοπολιτισμός της ανοιχτής κοινωνίας δεν μπορούν να συνυπάρχουν με τον σύγχρονο πατριωτισμό χωρίς να τον αποδυναμώνουν. (Μονάδες 2)

β. Οι σύγχρονες κοινωνίες -ελεύθερες, δημοκρατικές και έως ένα βαθμό κοινωνίες εθελουσίας ισότητας- δεν έχουν ανάγκη τον πατριωτισμό. (Μονάδες 2)

Κείμενο ΙΙ:

γ. Ο αρχαίος ελληνικός κόσμος είχε αποποιηθεί το φανατισμό. (Μονάδες 2)

δ. Τα απολυταρχικά πολιτεύματα ευνοούν το φανατισμό για να ξεγεύονται οι πολίτες. (Μονάδες 2)

ε. Η παιδεία ηρεμεί τον εσωτερικό κόσμο του ανθρώπου και τον κάνει να μην αναρωτιέται. (Μονάδες 2)

στ. Ο συγγραφέας διατείνεται ότι η ελευθερία είναι απεριόριστη. (Μονάδες 2)

ζ. Κατά το συγγραφέα ανάμεσα στα όπλα που χρησιμοποίησε ο Έλληνας για να καθορίσει τις μελλοντικές εξελίξεις ήταν και η πνευματική ρώμη. (Μονάδες 3)

Μονάδες 15

Ερώτημα 2ο

Κείμενο Ι: «...να είμαστε κοσμοπολίτες και πατριώτες ταυτόχρονα, δηλαδή να προαθούμε ένα είδος πατριωτισμού που είναι ανοιχτός σε αισθήματα οικουμενικής αλληλεγγύης, ενάντια σε έναν κλειστό πατριωτισμό που στηρίζεται στις διακρίσεις και στους αποκλεισμούς». Πώς τεκμηριώνει αυτή τη θέση του ο Τέηλορ; (70 - 90 λέξεις)

Μονάδες 15

Ερώτημα 3ο

Κείμενο ΙΙ:

α) Σε τι αποσκοπεί ο συγγραφέας με τη χρήση του γ' ρηματικού προσώπου;

(Μονάδες 4)

β) Να ξαναγράψετε το απόσπασμα «Η παιδεία προκαλεί αναστάτωση στον εσωτερικό κόσμο του ανθρώπου και του δημιουργεί ώρες γόνιμης περισυλλογής, που σιγά σιγά τον μεταμορφώνουν σ' έναν αυτόφωτο πνευματικό οργανισμό.» αρχίζοντας με τη φράση «Από την παιδεία ...» και κάνοντας όλες τις απαραίτητες αλλαγές στον τρόπο σύνταξης. Τι επιτυγχάνει με τη χρήση ενεργητικής σύνταξης ο συγγραφέας;

(Μονάδες 6)

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Γ

Ποιο είναι το βασικό θέμα που πιστεύετε ότι τίθεται στο **Κείμενο ΙΙΙ** κατά την κρίση σας; Ποιο ερώτημα προκύπτει από αυτό; Ποια είναι η δική σας τοποθέτηση πάνω σε αυτό; (150 - 200 λέξεις).

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Κειμενικό είδος: Άρθρο.

Πομπός: Τελειόφοιτος Λυκείου.

Αποδέκτες: Ευρύ κοινό.

Θέμα: Με αφορμή την έξαρση του φανατισμού στις μέρες μας α) να αναφέρετε ορμώμενοι από την καθημερινότητα παραδείγματα φανατικής στάσης, β) να αναπτύξετε τι οφείλει να κάνει η πολιτεία και η εκπαίδευση, ώστε να περιορίσουν το φανατισμό και να καταστήσουν τον άνθρωπο έναν αυτόφωτο πνευματικό οργανισμό.

Έκταση: 350 - 400 λέξεις.

Μονάδες 30

**ΓΡΑΠΤΗ ΕΞΕΤΑΣΗ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ
ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ ΤΗΣ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ
Γ3 & Ο2
24-11-2019**

Πηγή: naftemporiki.gr

Του Γιάννη Βλαχάκη- οικονομολόγου - συμβούλου επενδύσεων

Οι εξελίξεις στην τεχνολογία υπήρξαν πάντοτε ένας καθοριστικός παράγοντας που σηματοδοτούσε σημαντικές αλλαγές στην πορεία της ανθρωπότητας με πολλαπλές επιδράσεις σε μία σειρά τομέων της ζωής των ανθρώπων.

Οι παλαιότερες γενιές που είναι ακόμα κοινωνικά και οικονομικά ενεργές έχουν γίνει μάρτυρες μίας σειράς εξελίξεων οι οποίες επηρέασαν **καθοριστικά** την καθημερινότητά μας. Αρκεί να αναλογιστεί κανείς ότι η επανάσταση των προσωπικών υπολογιστών άρχισε τη δεκαετία του 1980 με την εξέλιξή τους, αλλά και γενικότερα την εξέλιξη της τεχνολογίας της πληροφορικής, να κινείται με ρυθμούς γεωμετρικής προόδου μέσα σε διάστημα τεσσάρων δεκαετιών. Η εμφάνιση του διαδικτύου γκρέμισε τα **στεγανά** στην πληροφόρηση και στη γνώση, ενώ η εξάπλωση των κινητών τηλεφώνων και πιο πρόσφατα των έξυπνων κινητών τηλεφώνων έφερε επανάσταση στον τρόπο επικοινωνίας και κοινωνικής δικτύωσης.

Πέρα από τα παραπάνω, οι εξελίξεις στην τεχνολογία είναι ραγδαίες σε πολλούς τομείς της ανθρώπινης δημιουργίας, από την ιατρική, την τεχνολογία τροφίμων έως τη γενετική, τη διαστημική τεχνολογία, την τεχνολογία των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και τόσους άλλους τομείς που κάποιος ειδικότερος θα μπορούσε να **μνημονεύσει**.

Μπορεί η εξέλιξη της τεχνολογίας να εμφανίζεται σε διάφορους τομείς της ανθρώπινης ζωής με διαφορετικά τεχνικά χαρακτηριστικά και εφαρμογές, οι επιπτώσεις της όμως έχουν κάποια κοινά χαρακτηριστικά. Καταρχήν, παρατηρούμε ότι ο ρυθμός εξέλιξης της τεχνολογίας επιταχύνεται θεαματικά, κυριολεκτικά με ρυθμούς γεωμετρικής προόδου. Έπειτα παρατηρούμε ότι οι εξελίξεις στην τεχνολογία επηρεάζουν σημαντικά την οικονομία είτε από την πλευρά της παραγωγής (με την αύξηση της παραγωγικότητας) είτε μέσω των αλλαγών στην καταναλωτική συμπεριφορά. Επιπλέον επηρεάζονται οι κοινωνικές σχέσεις και συμπεριφορές και μέσω της παγκοσμιοποίησης υπάρχουν σοβαρές ανακατατάξεις και σε επίπεδο πολιτικών δομών και κρατικών καθεστώτων. Οι εξελίξεις που δημιουργούνται από την τεχνολογία απαιτούν και γρήγορα αντανάκλαστικά από τις ρυθμιστικές αρχές και τους νομοθέτες. Διαχρονικά, ωστόσο, παρατηρούμε ότι υπάρχει μεγάλη υστέρηση από την πλευρά των ρυθμιστικών αρχών στην αντιμετώπιση των θεμάτων που προκύπτουν από τις ραγδαίες εξελίξεις στην τεχνολογία.

Αυτή τη στιγμή εκτιμώ ότι η ανθρωπότητα βρίσκεται σε μία διαδικασία μετάβασης στη νέα μεταβιομηχανική εποχή όπου θα πρέπει να αναπτύξει νέα μοντέλα οικονομικής και κοινωνικής οργάνωσης που θα ανταποκρίνονται στις νέες συνθήκες. Ήδη τα θέματα που προκύπτουν από τις τεχνολογικές εξελίξεις και ειδικότερα με τις εξελίξεις στον τομέα της τεχνητής νοημοσύνης απασχολούν όλο και περισσότερο επιστημονικούς φορείς, επιχειρήσεις και αρχές. Το τμήμα έρευνας της Dell Technologies σε συνεργασία με το Institute for the Future διερευνούν τις μελλοντικές εξελίξεις, καταλήγοντας μεταξύ άλλων ότι το 2030 η εξάρτηση των ανθρώπων από τις μηχανές θα έχει εξελιχθεί σε μία σχέση συνεργατικότητας, με τους ανθρώπους να

παρέχουν δεξιότητες, όπως δημιουργικότητα, πάθος και επιχειρηματικό πνεύμα. Από την άλλη πλευρά, ο Elon Musk (ιδρυτής της Tesla motors) κρούει τον κώδωνα του κινδύνου και καλεί τις ρυθμιστικές αρχές να σχεδιάσουν εκ των προτέρων τα όρια και τους κανόνες σχετικά με θέματα τεχνητής νοημοσύνης γιατί θεωρεί ότι μπορεί να οδηγηθούμε σε ανεξέλεγκτες καταστάσεις με σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις στην ανθρωπότητα.

Αν εστιάσουμε στις οικονομικές συνέπειες των παραπάνω, θα μπορούσαμε να πούμε ότι ειδικότερα οι εξελίξεις στη ρομποτική και την τεχνητή νοημοσύνη θα μεταβάλουν ριζικά τα μοντέλα απασχόλησης, περιορίζοντας δραστικά σε πρώτη φάση τη συμμετοχή της ανειδίκευτης χειρωνακτικής εργασίας στη βιομηχανική παραγωγή αλλά σε δεύτερη φάση και με τη ραγδαία εξέλιξη των εφαρμογών τεχνητής νοημοσύνης, θα υπάρξει υποκατάσταση θέσεων και στον τομέα υπηρεσιών με σταδιακή διείσδυση και σε πιο εξειδικευμένους τομείς.

Εκτιμάται ότι το 85% των θέσεων εργασίας για το 2030 δεν έχει ακόμα **επινοηθεί**. Η συνεπαγόμενη αύξηση της παραγωγικότητας θα οδηγήσει σε σημαντική άνοδο του παγκόσμιου ΑΕΠ (ακαθάριστο εγχώριο προϊόν) δημιουργώντας όμως παράλληλα την όξυνση δύο προβλημάτων: της απασχόλησης και της ανισοκατανομής του πλεονάζοντος πλούτου που θα δημιουργείται ως αποτέλεσμα της μείωσης του κόστους παραγωγής με τη χρήση ρομποτικής και ανανεώσιμων μορφών ενέργειας. Εδώ καλούμαστε να προετοιμαστούμε για ένα νέο οικονομικό μοντέλο που θα πρέπει να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις αλλαγές, δίνοντας λύσεις που θα οδηγούν σε δικαιότερη κατανομή της υπεραξίας που δημιουργείται από τις εξελίξεις στην τεχνολογία χωρίς να εμποδίζουν την αναπτυξιακή διαδικασία με παράλληλη αποτελεσματική αντιμετώπιση και του θέματος της απασχόλησης.

Η αντιμετώπιση του θέματος της δικαιότερης κατανομής της υπεραξίας θα μπορούσε να βασιστεί σε μοντέλα που θα καθορίζουν προσαρμογές μισθών και συμμετοχή των εργαζομένων στα κέρδη με παράλληλη σταδιακή μείωση των ωρών εργασίας. Η μείωση θέσεων εργασίας σε πρώτη φάση μπορεί να υποκατασταθεί από τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας σε νέους τομείς που ακόμα δεν υπάρχουν και που θα σχετίζονται με την τεχνολογία της πληροφορικής και την τεχνητή νοημοσύνη. Αυτό βέβαια προϋποθέτει ότι τα εκπαιδευτικά συστήματα θα πρέπει να έχουν προετοιμαστεί έτσι ώστε να μπορούν να προσανατολιστούν, αλλά και να προσανατολίσουν τους νέους προς τις νέες τάσεις. Με δεδομένο ότι η εξαφάνιση κάποιων επαγγελμάτων και η εμφάνιση νέων θα γίνεται με ολόένα και επιταχυνόμενους ρυθμούς η διαδικασία προσαρμογής των εκπαιδευτικών συστημάτων θα πρέπει και αυτή να ανεβάσει ρυθμούς.

Σε μία πιο μακροχρόνια θεώρηση θα μπορούσαμε να δούμε μία υποκατάσταση των εργασιών που εκτελούνται από ανθρώπους από μηχανές τεχνητής νοημοσύνης σε ποσοστό άνω του 90%. Ήδη πρόσφατη μελέτη δείχνει ότι 70% των εργασιών που εκτελούνται σήμερα από ανθρώπους θα μπορούσαν να γίνουν από ρομπότ, οπότε τα παραπάνω θέματα θα οξυνθούν περισσότερο. Αν δεν έχουμε ήδη ξεκινήσει την αντιμετώπισή τους στο πρώιμο στάδιο, τότε θα υπάρχει σοβαρότατο πρόβλημα. Το πιθανότερο είναι ότι δεν θα έχουμε καταφέρει να φτάσουμε σε αυτό το στάδιο αν δεν έχουμε βάλει ήδη σε εφαρμογή κάποιο σχέδιο. Έτσι στο μακροχρόνιο σενάριο ο άνθρωπος θα έχει πολύ περιορισμένη συμμετοχή στην παραγωγική διαδικασία και αυτή θα εστιάζει σε τομείς υπηρεσιών υψηλής εξειδίκευσης κυρίως γύρω από τον **κλάδο** πληροφορικής τεχνολογίας.

Για να υπάρχει βελτίωση του βιοτικού επιπέδου με μείωση των ανισοτήτων, είναι αναγκαίο να υπάρξει σημαντική μείωση των ωρών εργασίας με παράλληλη αύξηση της αμοιβής της εργασίας καθώς και ανάπτυξη του τομέα δραστηριοτήτων αναψυχής, αφού ο ελεύθερος χρόνος θα υπερβαίνει κατά πολύ τον χρόνο εργασίας. Η κοινωνία μας θα προσομοιάζει με τη λειτουργία της κοινωνίας στην Αρχαία Αθήνα, όπου οι περισσότερες εργασίες εκτελούντο από τους δουλοπάροικους (στη σύγχρονη εκδοχή τους τα ρομπότ), με τους Αθηναίους πολίτες (ο σύγχρονος άνθρωπος στην περίπτωσή μας) να ασχολούνται με την πολιτική, αλλά και με τις τέχνες και τον αθλητισμό, με ιδιαίτερα υψηλές επιδόσεις.

Κλείνοντας να επισημάνουμε ότι υπάρχουν και σοβαρά θέματα που σχετίζονται με την ηθική αντιμετώπιση των ζητημάτων από τις παραπάνω εξελίξεις που θα απαιτήσουν νομοθετικές ρυθμίσεις καθώς και τη δημιουργία νέων ελεγκτικών μηχανισμών και ρυθμιστικών αρχών. Η ιστορία έχει δείξει ότι τα αποτελέσματα κάθε σημαντικής τεχνολογικής εξέλιξης εξαρτώνται από τη χρήση για την οποία γίνεται. Έτσι μπορεί η τεχνολογία να βελτιώσει ριζικά το επίπεδο διαβίωσης των ανθρώπων, αλλά και να οδηγήσει σε καταστροφικές εξελίξεις στην ανθρωπότητα. Το παράδειγμα της χρήσης της πυρηνικής τεχνολογίας είναι χαρακτηριστικό με Χιροσίμα/Ναγκασάκι αλλά και Τσέρνομπιλ να θυμίζουν πολλά σε όλους μας. Ας ελπίσουμε ότι στο νέο κύμα τεχνολογικής προόδου η ανθρωπότητα θα βρεθεί πιο ώριμη, οδηγώντας τον πλανήτη προς την ενάρετη πλευρά της εκμετάλλευσής της, περιορίζοντας στο ελάχιστο τις αρνητικές της πλευρές.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Σοφοκλής, *Αντιγόνη* «Α στάσιμο» στ. 333-75: Τα κατορθώματα του ανθρώπου

ΧΟΡΟΣ

Πολλά γεννούν το δέος·
το μέγα δέος ο άνθρωπος γεννά·
περνά τον αφρισμένο πόντο
με τις φουρτούνες του νοτιά,
στη μέση σκάβει το βαθύ
και φουσκωμένο κύμα·
και την υπέρτατη θεά, τη Γη,
την άφθαρτη παιδεύει την ακάματη
οργώνοντας με τα καματερά
χρόνο το χρόνο φιδοσέρνοντας τ' αλέτρι.

Και των αστόχαστων πτηνών
τις φυλές κυνηγά με τα βρόχια,
των αγρίων θηρίων τα έθνη,
των βυθών την υδρόβια φύτρα
με δίχτυα πλεγμένα στριφτά,
ο τετραπέρατος· τ' αγρίμι της βουνοκορφής
δαμάζει με τεχνάσματα· φορεί
στων αλόγων την πλούσια χαιίτη ζυγό
και στον ταύρο, που βαρβάτος βοσκάει στα όρη.

Ένας τον άλλο δίδαξε λαλιά,
τη σκέψη, σαν το πνεύμα των ανέμων,
την όρεξη να ζει σε πολιτείες·
πώς να γλυτώνει το χαλάζι μες στ' αγιάζι,
την άγρια δαρτή βροχή μέσα στον κάμπο,
ο πολυμήχανος· αμήχανος δε θ' αντικρίσει
τα μελλούμενα· το χάρο μόνο
να ξεφύγει δεν μπορεί·
μόλο που βρήκε ψάχνοντας και γιατρείς
σ' αγιάτρευτες αρρώστιες.

Τέχνες μαστορικές σοφίστηκε
που δεν τις βάζει ο νους,
κι όμως μια στο κακό, μια στο καλό κυλάει·
όποιος κρατεί τον ανθρώπινο νόμο
και του θεού το δίκιο, που όρκος το δένει φριχτός,
πολίτης· αλήτης και φυγάς,
όποιος κλωσάει τ' άδικο, μακάρι και μ' αποκοτιά,
ποτέ σε τράπεζα κοινή
ποτέ μου βούληση κοινή
με κείνον που τέτοια τολμάει.

[πηγή: Σοφοκλέους *Τραγωδία: Αντιγόνη και Φιλοκτήτης*, Β Γενικού Λυκείου, μτφ. Κ.Χ. Μύρρης, Αθήνα: ΟΕΔΒ 2009]

Θέματα:

A. Να πυκνώσετε σε ένα κείμενο 70-90 λέξεων τις απόψεις του συντάκτη σχετικά με τις συνέπειες της τεχνολογίας στον οικονομικό και εργασιακό τομέα (από 'Αν εστιάσουμε στις οικονομικές συνέπειες των παραπάνω... και τον αθλητισμό, με ιδιαίτερα υψηλές επιδόσεις'). [10 μονάδες]

Bα. Να επιβεβαιώσετε μέσα από το κείμενο εάν οι ακόλουθες διαπιστώσεις ανταποκρίνονται ή όχι σε όσα παρουσιάζει ο συντάκτης:

- Επικρατεί ετοιμότητα από την πλευρά των ρυθμιστικών αρχών στην αντιμετώπιση των θεμάτων που προκύπτουν από τις ραγδαίες εξελίξεις στην τεχνολογία.
- Η μείωση θέσεων εργασίας σε πρώτη φάση μπορεί να υποκατασταθεί από τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας σε νέους τομείς που ακόμα δεν υπάρχουν και που θα σχετίζονται με την τεχνολογία της πληροφορικής με τον όρο ότι και η εκπαίδευση θα θέτει συγκεκριμένους επαγγελματικούς προσανατολισμούς και θα συνεισφέρει στην όλη διαδικασία.

- Το 70% των εργασιών που εκτελούνται σήμερα από ανθρώπους θα μπορούσαν να γίνουν από ρομπότ. Αυτό σημαίνει ότι μακροπρόθεσμα η ανθρώπινη συμμετοχή στην παραγωγική διαδικασία θα συρρικνωθεί αισθητά.

[10 μονάδες]

Ββ. Να επισημάνετε τις στρατηγικές που χρησιμοποιεί ο συντάκτης –με συγκεκριμένες αναφορές μέσα από το κείμενο- στην 5^η (Αυτή τη στιγμή εκτιμώ ότι..) και στην τελευταία παράγραφο του κειμένου προκειμένου να αποκτήσουν πειστικότητα τα γραφόμενά του. [10 μονάδες]

Βγ. Να δώσετε συνώνυμες με βάση το κείμενο για τις λέξεις που τυπώνονται έντονα μέσα σε αυτό και να σχηματίσετε από μια πρόταση με τις λέξεις (από όσες σας δίνονται) που είναι ρήματα . [10 μονάδες]

Βδ. Να επιβεβαιώσετε με αναφορές μέσα από το κείμενο ότι γίνεται χρήση ειδικού –επιστημονικού λεξιλογίου και να επισημάνετε τον επιστημονικό κλάδο από τον οποίο προέρχεται. [8 μονάδες]

Βε. «Έπειτα παρατηρούμε ότι οι εξελίξεις στην τεχνολογία επηρεάζουν σημαντικά την οικονομία είτε από την πλευρά της παραγωγής είτε μέσω των αλλαγών στην καταναλωτική συμπεριφορά»: Ποια σύνταξη προτιμά ο συντάκτης στην παρούσα περίοδο και γιατί; Να την αλλάξετε κατόπιν στην αντίστροφή της [7 μονάδες].

Γ. Αξιοποιώντας τους κειμενικούς δείκτες του λογοτεχνικού κειμένου να εκθέσετε τους τομείς της τεχνολογίας και του πολιτισμού στους οποίους αναφέρεται ο Χορός. Κατόπιν να εξετάσετε αν έχει διαχρονική αξία η ρήση του Χορού (150 λέξεις):

«Τέχνες μαστορικές σοφίστηκε

που δεν τις βάζει ο νους,

κι όμως μια στο κακό, μια στο καλό κυλάει».

[15 μονάδες].

Δ. Με αφορμή τη διαπίστωση του συντάκτη : “ Επιπλέον επηρεάζονται οι κοινωνικές σχέσεις και συμπεριφορές και μέσω της παγκοσμιοποίησης υπάρχουν σοβαρές ανακατατάξεις και σε επίπεδο πολιτικών δομών και κρατικών καθεστώτων. Οι εξελίξεις που δημιουργούνται από την τεχνολογία απαιτούν και γρήγορα αντανakλαστικά από τις ρυθμιστικές αρχές και τους νομοθέτες” να εκφωνήσετε μια ομιλία σε ημερίδα που διοργανώνει το σχολείο σας για την τεχνολογία και τις επιδράσεις της αναλύοντας μέσα από παραδείγματα τους βασικούς τομείς που επηρεάζει η εξέλιξη της τεχνολογίας κυρίως θετικά και κατόπιν να δώσετε τρόπους μέσω των οποίων μπορεί τόσο η πολιτεία όσο και ο ίδιος ο πολίτης να αξιοποιήσει προς όφελός του τις επιδράσεις της σε ένα κείμενο 400-500λέξεων.

[30 μονάδες]

ΚΑΛΗ ΤΥΧΗ!

ΔΙΑΓΩΝΙΣΜΑ Γ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Κείμενο Ι

Ειρήνη

Η ειρήνη είναι μια από τις πιο ταλαιπωρημένες και παρεξηγημένες έννοιες απ' όσες χρησιμοποίησε ο άνθρωπος μέχρι σήμερα. Θεωρήθηκε ανακωχή, το μεσοδιάστημα δυο πολέμων, ονομάστηκε ένοπλη ή φάνηκε πως είναι η απαρχή για έναν καινούριο πόλεμο. Πάντοτε δηλαδή συνδεόταν το περιεχόμενό της με τον πόλεμο, όχι τόσο για να φανεί η αντίθεσή της με αυτόν, όσο για να υποτιμηθεί η αξία της και ο ρόλος της στην ζωή του ανθρώπου.

Είρω σημαίνει ενώνω. Η ειρήνη δηλαδή εκφράζει την ενότητα, την συμφιλίωση των ανθρώπων, την θέλησή τους για επικράτηση ενός τρόπου ζωής απαλλαγμένου από τις συγκρούσεις ανάμεσα στα έθνη και τους ανταγωνισμούς στο επίπεδο της καθημερινής ζωής.

Είπαμε πως η ειρήνη σημαίνει την συμφιλίωση των λαών. Συμφιλίωση που δεν έχει τυπικό χαρακτήρα ούτε ξεκάθαρο νομικό περιεχόμενο, δεν πρόκειται για μια σύμβαση μικρής ή μεγάλης διάρκειας. Αν συνέβαινε εύκολα κάτι τέτοιο θα ήταν αρκετά να πούμε ότι οι άνθρωποι είναι ενωμένοι ή συμφιλιωμένοι, αφού είναι όντα κοινωνικά. Η ειρήνη όμως δεν είναι προϋπόθεση της κοινωνικότητας αλλά ο σκοπός της, είναι η συνεκτική δύναμη των κοινωνιών. Επομένως η ειρήνη δεν είναι η φυσική κατάσταση του ανθρώπου, αλλά η δικαίωσή του ως όντος κοινωνικού, που εξασφαλίζεται με την αναζήτηση της ποιότητας της ζωής

Η συνοχή δεν είναι εύκολο να εξασφαλιστεί μόνο με τον νόμο και τον φόβο της τιμωρίας. Προϋποθέτει την συγκατάθεση των πολιτών, την συνειδητοποίηση της αναγκαιότητας της φιλίας, της αλληλεγγύης, της ομόνοιας. Αυτές είναι οι

συνεκτικές δυνάμεις μιας κοινωνίας που επιτρέπουν στον άνθρωπο να αισθάνεται ασφαλής και βέβαιος.

Αλλά και ο τομέας της εκπαίδευσης μπορεί να συμβάλλει στην συνειδητοποίηση των ωφελειών της ειρήνης. Έργο της εκπαίδευσης είναι η αγωγή του ανθρώπου. Είναι ο προσανατολισμός της συνείδησής του προς έναν σκοπό. Συνεπώς, η προσπάθειά της στην εδραίωση της ειρήνης θα πρέπει να στοχεύει στην συμφιλίωση του ανθρώπου με τον εαυτό του. Για να πετύχει τον σκοπό της χρειάζεται ανάλογη πολιτική βούληση. Αυτό σημαίνει ότι μόνο ένα δημοκρατικό πολίτευμα θα διαπαιδαγωγήσει τους πολίτες με την ιδέα της ειρήνης και το σεβασμό της ειρήνης.

Γιαβρής Αρης, Το Βήμα, 12- 09- 9

Κείμενο II

Η ζωή του ανθρώπου από τα χρόνια τα παλιά ως τα σήμερα υπήρξε μια αδιάκοπη σχοινοβασία ανάμεσα στον πόλεμο και στην ειρήνη. Αιώνιο πεπρωμένο των ανθρώπινων γενεών ήταν να κινούνται, όπως το εκκρεμές, ανάμεσα στον πόλεμο και στην ειρήνη. Και οι δύο αυτές καταστάσεις διέπονται από δικούς τους νόμους και δημιουργούν διαφορετικά αποτελέσματα. Αυτή τη διαφορά θέλει να δείξει ο πατέρας της ιστορίας (Θουκυδίδης), για να καταδείξει πόσο ανόητος είναι αυτός που προτιμά τον πόλεμο από την ειρήνη. Με τον πόλεμο ανατρέπεται η φυσιολογική διαδικασία της ζωής : Οι γονείς θάβουν τα παιδιά τους. Αντίθετα με την ειρήνη η ζωή ακολουθεί το φυσικό της ρυθμό και τα παιδιά είναι αυτά, που όταν έλθει η ώρα θάβουν τους γονείς τους. Ολόκληρη την περικοπή αυτή διαποτίζει ένας υγιής ουμανισμός και μια βαθιά αίσθηση και γνώση του ανθρώπου και της μοίρας του.

Είναι καλό να υπογραμμίσουμε εναργέστερα τις διαφορές που υπάρχουν ανάμεσα στον πόλεμο και στην ειρήνη. Άρση του πολέμου είναι η ειρήνη και άρση της ειρήνης είναι ο πόλεμος. Ως πόλεμος νοείται η ένοπλη σύρραξη

ανάμεσα σε κράτη ή ανάμεσα σε πολίτες μιας και μόνης χώρας. Κάθε πόλεμος διεξάγεται κάτω από τις πτυχές μιας σημαίας και καθορίζεται από μια συγκεκριμένη ιδεολογία ή κίνητρο : Συνηθίζουμε να διακρίνουμε τους πολέμους σ' επιθετικούς και αμυντικούς. Σκοπός του επιθετικού πολέμου είναι η κατάληψη εδαφών, η σύλληψη αιχμαλώτων, η λεηλασία, η ταπείνωση, ο αφανισμός ή η υποδούλωση ενός λαού.

Τους πολέμους είναι δυνατό να προκαλούν αίτια πολιτικά, θρησκευτικά, οικονομικά, δημογραφικά. Ο Πλάτωνας θεωρεί τον πόλεμο σαν προϊόν των ανθρώπινων παθών. Ο Νίτσε, επηρεασμένος από τις ιδέες του Μάλθους, θεωρεί τον πόλεμο ως μια βιολογική αναγκαιότητα. Κατά τον Ρενάν μάλιστα *«ο πόλεμος είναι ένας από τους όρους της προόδου, η ώθηση που εμποδίζει ένα έθνος ν' αποκοιμηθεί»*.

Μια μορφή πολέμου, η πιο ειδεχθής, είναι ο εμφύλιος πόλεμος. Επίθεση αδελφών εναντίον αδελφών. Από τα βάθη των αιώνων ο Όμηρος καταριέται τον επιθυμητή του εμφύλιου πολέμου, λέγοντας: «Άφρητωρ, άθέμιστος, άνέστιός έστιν εκείνος, ός πολέμου έρατ' έπιδημίου όκρυόεντος». Δικαίωση βρίσκει μόνο ο αμυντικός πόλεμος, που συνίσταται σε δικαιολογημένη χρήση όπλων για τη διασφάλιση της ακεραιότητας και υπεράσπιση της ζωής, της τιμής και της παρουσίας του έθνους.

Οποιαδήποτε όμως μορφή κι αν έχει ο πόλεμος, οποιαδήποτε κι αν είναι τα ελατήριά του, γεγονός παραμένει ότι τ' αποτελέσματά του είναι πάντοτε οδυνηρά. Πολλοί μάλιστα φρονούν ότι σ' έναν πόλεμο δεν υπάρχουν νικητές και νικημένοι. Υπάρχουν μόνο νικημένοι. Θα μπορούσε βέβαια να παρατηρήσει κανείς ότι χάρη στον πόλεμο επισπεύτηκε η ανάπτυξη της τεχνικής.

Σαράντος Καργάκος, Ιστορικός(διασκευασμένο απ το διαδίκτυο)

Κείμενο III [...]

Αυτοί που βρίσκονται ψηλά λένε:

Πόλεμος και Ειρήνη

είναι δύο πράγματα ολότελα διαφορετικά.

Όμως η ειρήνη τους κι ο πόλεμός τους μοιάζουν όπως ο άνεμος κι η θύελλα.

Ο πόλεμος γεννιέται απ' την ειρήνη τους

Καθώς ο γιος από την μάνα.

Έχει τα δικά της απαίσια χαρακτηριστικά.

Ο πόλεμός τους σκοτώνει

ό,τι άφησε όρθιο η ειρήνη τους. [...]

«Γερμανικό εγχειρίδιο πολέμου». Μπέρτολτ Μπρεχτ, Ποιήματα (μτφρ. Μάριου Πλωρίτη).

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ Α

Α. Να παρουσιάσετε περιληπτικά τις απόψεις του συγγραφέα για την έννοια της ειρήνης στις τρεις πρώτες παραγράφους του *κειμένου I*. (60 λέξεις)

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Β

1. Τι εννοεί ο συγγραφέας με την φράση «Πολλοί μάλιστα φρονούν ότι σ' έναν πόλεμο δεν υπάρχουν νικητές και νικημένοι. Υπάρχουν μόνο νικημένοι.» (*κειμένο II*); Να την σχολιάσετε σε 80-100 λέξεις.

Μονάδες 10

2. α) Στο *κείμενο I* ο συγγραφέας χρησιμοποιεί κυρίως γ' πρόσωπο. Τι προσδίδει στο ύφος του κειμένου;
- β) Να μετατρέψετε στην παρακάτω πρόταση την σύνταξη από ενεργητική σε παθητική. Ποια αλλαγή παρατηρείτε στο νόημα μετά τη μετατροπή;
- Κείμενο II*: Ολόκληρη την περικοπή αυτή διαποτίζει ένας υγιής ουμανισμός και μια βαθιά αίσθηση και γνώση του ανθρώπου και της μοίρας του.
- γ) Σε ποιο κειμενικό είδος ανήκει το κείμενο I ; Να αιτιολογήσετε την απάντησή σας ως προς την δομή, τον σκοπό του και τις γλωσσικές επιλογές.

Μονάδες 15

3. Στην τρίτη παράγραφο του *κειμένου II* ο συγγραφέας για την υποστήριξη της θέσης του χρησιμοποιεί τα λεγόμενα τρίτων. Για ποιο λόγο κάνει αυτή την επιλογή; Δικαιολογήστε την απάντησή σας.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Γ

Να διατυπώσετε το προσωπικό σας σχόλιο για το ποίημα στο οποίο κυριαρχούν δύο κρίσιμα θέματα. Να τα εντοπίσετε και να τα σχολιάσετε σε 100-120 λέξεις.

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Δ

Αξιοποιώντας δημιουργικά τις πληροφορίες από τα κείμενα αναφοράς να αναπτύξετε τις απόψεις σας σχετικά με τους τρόπους-προτάσεις εδραίωσης της ειρήνης. Το κείμενό σας να έχει τη μορφή άρθρου το οποίο θα δημοσιευτεί στο περιοδικό του σχολείου σας. (350 λέξεις)

Μονάδες 30

Καλή Επιτυχία!

**ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΚΥΡΙΑΚΗ 24 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2019
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ :
ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ**

Κείμενο: Ο Νέος Ανθρωπισμός

Για όλους εμάς που οραματιζόμαστε μια ανθρωπότητα που θα ζει και θα εξελίσσεται πολιτιστικά με βάση αξίες, που θα έχει ως υπόδειγμα την αρετή και το λόγο, την αρμονία της ψυχής και του σώματος, το μέτρο και τη λογική, έρχονται στιγμές που η **αμφιβολία** μάς προκαλεί αισθήματα αβεβαιότητας και μας κάνει απαισιόδοξους. Πώς, αλήθεια, μπορεί να πεισθεί ο σύγχρονος άνθρωπος να απεμπολήσει όλες αυτές τις καθιερωμένες πια σήμερα «αρχές», που άλλοι σκόπιμα και συνειδητά του τις επέβαλαν, και να ζητήσει τη λύση των προβλημάτων του στις αξίες ενός πολιτισμού που του είναι πια ξένος; Ποια διαδικασία θα πρέπει ν' ακολουθηθεί και ποιο είναι το χρέος του σημερινού πνευματικού ανθρώπου, και ιδιαίτερα του Έλληνα, προς την κατεύθυνση αυτή; Δυστυχώς, στην πράξη, σήμερα στην εποχή της **μισαλλοδοξίας** και των κάθε προέλευσης «-ισμών», της δογματικής μονομέρειας και της εξουσιαστικής ασυδοσίας, δεν είναι εύκολη η καταπολέμηση όλης αυτής της οργανωμένης αντίδρασης, που θέλει τον άνθρωπο δέσμιο των σκοτεινών και ανελεύθερων κοινωνικών και πολιτικών θεωριών και συστημάτων.

Ωστόσο, όσο ποτέ άλλοτε είναι αναγκαία η απαγκίστρωση απ' όλα αυτά. Όσο ποτέ άλλοτε ο κίνδυνος από τις ολοκληρωτικές περιπτώξεις είναι μεγάλος και επιβάλλεται να **ληφθούν** δραστικά μέτρα προς την κατεύθυνση αυτή. [...]

Στις σύγχρονες κοινωνίες, παρατηρείται ένα φαινόμενο που αντιφάσκει με τον αξεπέραστο αρχαίο ελληνικό πολιτισμό: σήμερα οι άνθρωποι πλουτίζουν και ευημερούν από την αγοραπωλησία ανθρώπινων συνειδήσεων, από τη χρησιμοποίηση των «άλλων» για δικούς τους σκοπούς ή για δική τους ευχαρίστηση... Η καπηλεία των ιδεών, η νόθευση των ιδανικών, ο αποπροσανατολισμός των στόχων και των επιδιώξεων οδηγούν ευθέως σε μιαν ισοπέδωση και μαζοποίηση, που εξυπηρετεί μόνο τους ποικιλώνυμους κρατούντες. Οι αρχαίοι Έλληνες, στις μικρές αλλά ανθρώπινες πόλεις τους, στις ευτυχισμένες εποχές της ακμής τους, είχαν **επιτύχει** ακριβώς το αντίθετο. Είχαν ανεβάσει το επίπεδο όλων των συμπολιτών τους. Ο κάθε Έλληνας πολίτης της κλασικής εποχής είχε τη δική του θέση μέσα στο κοινωνικό σύνολο, είχε το δικό του πρόσωπο και άκουγε στο δικό του όνομα. Δεν ήταν ούτε ανώνυμος ούτε αμέτοχος ούτε εκινείτο μόνιμα στο περιθώριο των αποφάσεων.

Η ελευθερία αυτή, στο νέο ανθρωπισμό που επαγγελλόμεθα, είναι έννοια αναφαίρετη και **μεστή** από νοήματα και μηνύματα και όχι άδειο ηχείο κραυγαλέων συνθημάτων. Άλλωστε συνδέεται στενά με ιδέες και αλήθειες που εδώ, σ' εμάς σήμερα, σπάνια ακούγονται και ελάχιστοι τις επιθυμούν πραγματικά. Συνδέεται η έννοια της ελευθερίας, κυρίως, με την επιταγή της ελευθερίας της σκέψης, των κινήσεων, των επιλογών, του τρόπου ζωής και θέσης των ανθρωπίνων.

Ας αφήσουμε λοιπόν ελεύθερο τον άνθρωπο ως άτομο να βρει μόνος του τις λύσεις στα προβλήματά του. Ας αφήσουμε ελεύθερο το πνεύμα του να διαμορφώσει ένα δικό του τρόπο ανάπτυξης. Ας τον αφήσουμε να ζήσει όπως θέλει και όπως του ταιριάζει καλύτερα. Ας τον αφήσουμε προπαντός ελεύθερο να ονειρευτεί και να δημιουργήσει, να πλάσει δικούς του κόσμους, να τραγουδήσει και να συνδέσει εικόνες ομορφιάς που ν' αντικαθρεφτίζουν τους μύχιους πόθους του και να ικανοποιούν τις βαθύτερες ανάγκες του για έκφραση και δημιουργικότητα. Ας δώσουμε χώρο στη ζωή μας για το παιχνίδι, τη φαντασία, τη φαινομενικά άσκοπη πολυπραγμοσύνη, που ομορφαίνει όμως και δίνει νόημα στην ύπαρξη. Ας πάψουμε να μετράμε και να υπολογίζουμε τα πάντα. Το υλικό κέρδος δεν πρέπει να γίνει το μοναδικό μέλημα της ζωής μας και αυτό που θα την κρίνει...

Μ' άλλα λόγια, θέλουμε βαθιές θεσμικές αλλαγές και ριζικές τομές και τροποποιήσεις. Θέλουμε αλλαγές τέτοιες, που να οδηγήσουν τον άνθρωπο, με τη βοήθεια μιας σωστής παιδείας, σε μια διαφορετική σχέση με τον εαυτό του, τη φύση τους συνανθρώπους του. Άλλωστε ο νέος ανθρωπισμός προϋποθέτει ελεύθερη επιλογή, αβίαστη υιοθέτηση των αρχών του, σεβασμό, πάνω απ' όλα, στις αιώνιες και αναλλοίωτες αξίες και τα ιδανικά της ανθρώπινης ύπαρξης. Όχι αλόγιστες καταπιέσεις, αλλά όχι και απόλυτη ασυδοσία. Κάποιο όριο, κάποιο φρένο, ένα χαλινάρι σε όλα. Μόνο που το «όριο» αυτό θα πρέπει να ξεκινάει από το εσωτερικό του ανθρώπου και να γίνεται ελεύθερα αποδεχτό από τον ίδιο.

Μπορούμε να φτιάξουμε ένα νέο δικό μας πολιτισμό, όπου όλοι θα σέβονται το δικαίωμα του άλλου να είναι ελεύθερος, να ζει και να σκέπτεται ελεύθερα μέσα σε συνθήκες ανοχής και κατανόησης. Αυτά ακριβώς, πρώτα απ' όλα και πάνω απ' όλα, ο νέος ανθρωπισμός που οραματιζόμαστε, θα εξασφαλίζει για όλους.

Ε.Γ. ΡΟΖΟΣ (κείμενο διασκευασμένο)

ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

A. Να δοθεί περίληψη του κειμένου (100-120 λέξεις).

Μονάδες 25

B1. «Σήμερα οι άνθρωποι πλουτίζουν και ευημερούν από την αγοραπωλησία ανθρώπινων συνειδήσεων, από τη χρησιμοποίηση των “άλλων” για δικούς

τους σκοπούς ή για δική τους ευχαρίστηση...». Να αναπτύξετε σε 70-80 λέξεις το περιεχόμενο του παραπάνω αποσπάσματος.

Μονάδες 10

B2. Ένας από τους τρόπους ανάπτυξης της τρίτης παραγράφου («Στις σύγχρονες κοινωνίες... των αποφάσεων.») είναι και η σύγκριση-αντίθεση. Αφού εντοπίσετε τη δομή της παραγράφου και τα αντιτιθέμενα μέλη, να αιτιολογήσετε αν ο λόγος οργανώνεται με ομαδοποίηση ή σημείο προς σημείο.

Μονάδες 5

B3. Ένας από τους τρόπους πειθούς που χρησιμοποιεί ο συγγραφέας είναι η επίκληση στο συναίσθημα του δέκτη. Να επισημάνετε δύο μέσα με τα οποία γίνεται η παραπάνω επίκληση και να αναφέρετε ένα συγκεκριμένο παράδειγμα για το καθένα μέσα από το κείμενο.

Μονάδες 4

B4. «Μπορούμε να φτιάξουμε ένα νέο δικό μας πολιτισμό, όπου όλοι θα σέβονται το δικαίωμα του άλλου»:

-Να αναγνωρίσετε το είδος της σύνταξης (μονάδα 1) και να την μετατρέψετε στο άλλο είδος (μονάδες 3).

-Ποια διαφορά παρατηρείτε στο ύφος μετά τη μετατροπή; (μονάδα 2)

Μονάδες 6

B5. α) αμφιβολία, μισαλλοδοξίας, ληφθούν, επιτύχει, μεστή: να γράψετε ένα αντώνυμο για κάθε λέξη που σας δίνεται.

β) Οι ακόλουθες λέξεις χαρακτηρίζουν ένα επίσημο ύφος λόγου. Να τις αποδώσετε με ύφος πιο ανεπίσημο και οικείο:

υπόδειγμα, απεμπολήσει, ασυδοσίας, απαγκίστρωση, καπηλεία.

Μονάδες 10

Γ. Υποθέστε ότι αρθρογραφείτε στην εφημερίδα του Δήμου σας σχετικά με τη σημασία του ανθρωπισμού, αλλά και τις προϋποθέσεις που θα πρέπει να υπάρξουν για τη διαφύλαξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (500 – 600 λέξεις).

Μονάδες 40

Καλή επιτυχία!